USNESENÍ

Zvláštní senát zřízený dle zákona č. 131/2002 Sb., o rozhodování některých kompetenčních sporů, rozhodl ve složení: předseda JUDr. Michal Mazanec a soudci JUDr. Marie Žišková, JUDr. Roman Fiala, JUDr. Pavel Pavlík, JUDr. Karel Podolka a JUDr. Petr Příhoda, o návrhu Magistrátu hl. m. Prahy, pozemkového úřadu, Praha 1, Staroměstské nám. 4, na rozhodnutí sporu o pravomoc mezi ním a Obvodním soudem pro Prahu 10, za účasti žalobců A) P. J., a B) M. J., obou zastoupených JUDr. Zuzanou Nussbergerovou, advokátkou se sídlem v Praze 3, Čajkovského 8, a žalovaného N. I., a. s., za další účasti Pozemkového fondu ČR, Slezská 7, Praha 2, ve věci žaloby o uzavření dohody o vydání nemovitosti, vedené u Obvodního soudu pro Prahu 10 pod sp. zn. 21 C 111/92,

takto:

I. Příslušný vydat rozhodnutí ve věci, vedené u Obvodního soudu pro Prahu 10 pod sp. zn. 21 C 111/92 o uzavření dohody o vydání nemovitosti je soud.

II. Usnesení Obvodního soudu pro Prahu 10 ze dne 19. července 1993, sp. zn. 21 C 111/92, se zrušuje.

Odůvodnění:

Podáním doručeným Vrchnímu soudu v Praze dne 29. 8. 2001 (podle tehdy účinného ustanovení § 8a o. s. ř.) se navrhovatel domáhá rozhodnutí kompetenčního sporu ve věci v záhlaví označené. Popisuje v něm ve zkratce dosavadní průběh sporu s poukazem na to, že Městský soud v Praze dne 30. dubna 2001 zrušil rozhodnutí pozemkového úřadu ze dne 21. července 1997, sp. zn. PÚ 1869/96, a uložil pozemkovému úřadu, aby - jsa vázán právním názorem tohoto soudu, že se v daném případě nejedná o zemědělský majetek - vyvolal tzv. záporný kompetenční konflikt s tím, že pozemkový úřad není věcně příslušný k rozhodnutí o restitučním nároku; tato právní věc byla pozemkovému úřadu postoupena Obvodním soudem pro Prahu 10 poté, co usnesením tohoto soudu ze dne 19. července 1993, sp. zn. 21 C 111/92, bylo zastaveno řízení o nároku rodiny J. k předmětné nemovitosti, uplatněnému podle zákona č. 87/1991 Sb.

Obvodní soud pro Prahu 10 ve svém vyjádření k věci označuje za relevantní rozhodnutí Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 513/98 z 28. 3. 2000 a Městského soudu v Praze ze dne 30. 4. 2001. Jestliže je takto rozhodnuto, že sporný pozemek parc. č. 720 k. ú. M. není zemědělským pozemkem a nevztahuje se na něj zákon o půdě (dle pozitivní definice § 1 zák. č. 229/1991 Sb. v platném znění a negativního vymezení ve smyslu § 1 zák. č. 87/1991 Sb. v platném znění) a jestliže je na tento pozemek uplatněn nárok restitučního charakteru, pak nelze vyloučit postup podle zákona č. 87/1991 Sb. v platném znění s tím, že pro rozhodování o těchto nárocích bývají věcně příslušné standardně okresní (v Praze obvodní) soudy.

Žalobci ve vyjádření namítají, že závěr Městského soudu v Praze o tom, že předmětný pozemek v době jeho odnětí vyvlastněním za účelem užívání stavby na něm zřízené pro čsl. stát – n. p. S. rozhodnutím odboru výstavby ONV v Praze 10 ze dne 21. 9. 1965 již nebyl zemědělsky obhospodařován, je nesprávný. Byl sice zastavěn dříve, než došlo k jeho vyvlastnění v r. 1965, což však nic nemění na tom, že k převzetí pozemku jako pozemku zemědělského bez právního důvodu došlo již v roce 1961; dne 27. 4. 1961 bylo vydáno rozhodnutí o umístění stavby na tomto pozemku, dne 10. 8. 1961 rozhodnutí o přípustnosti stavby a dne 17. 8. 1961 rozhodnutí NV hl. m. Prahy - odboru zemědělství, jímž byl předmětný pozemek vyčleněn ze zemědělského užívání s platností ode dne sklizně. Jen tato skutečnost je důležitá pro posouzení věcné příslušnosti, neboť i případy převzetí nemovitosti bez právního důvodu, která je zemědělským majetkem, kdy se ten, kdo pozemek takto převzal, pochopitelně nemohl stát vlastníkem, se řídí režimem zákona o půdě. Navrhují proto, aby bylo rozhodnuto tak, k řízení je věcně příslušný Magistrát hl. m. Prahy - pozemkový úřad.

Žalovaný se vyjádřil tak, že k obsahu návrhu nemá věcných připomínek.

Dne 1. 1. 2003 nabyl účinnosti zákon č. 131/2002 Sb., o rozhodování některých kompetenčních sporů. Vzhledem k tomu, že Vrchní soud v Praze vzniklý spor o pravomoc nerozhodl do dne účinnosti tohoto zákona, řízení ve smyslu § 6 zákona č. 131/2002 Sb. převzal k dokončení podle tohoto zákona zvláštní senát.

Ze spisu vyplynuly tyto skutečnosti:

Žalobci se podanou žalobou domáhali nahrazení projevu vůle žalované obchodní společnosti k uzavření dohody o vydání nemovitosti č. parc. 720 k. ú. M.; pokládají se za oprávněné osoby ve smyslu restitučních zákonů a žalovaného mají za osobu povinnou, která nemovitost užívá a dobrovolně ji nevydala. Svůj nárok opírali žalobci o právní úpravu zákona č. 87/1991 Sb.

Usnesením Obvodního soudu pro Prahu 10 ze dne 19. července 1993, sp. zn. 21 C 111/92, bylo řízení zastaveno a rozhodnuto o nákladech řízení s tím, že po právní moci rozhodnutí bude věc postoupena Pozemkovému úřadu hl. m. Prahy. Soud vycházel z toho, že předmětný pozemek je veden v evidenci nemovitostí jako zemědělská půda (role), byť není dočasně využíván k zemědělským účelům. Je proto třeba postupovat pro účely vydání pozemku podle zákona č. 229/1991 Sb. a nikoli podle zákona č. 87/1991 Sb. Věc patří do pravomoci příslušného správního orgánu – pozemkového úřadu.

Magistrát hl. m. Prahy – pozemkový úřad (dále jen pozemkový úřad) poté rozhodl tak, že žalobci nejsou vlastníky předmětného pozemku a že tento pozemek nelze vydat, neboť je zastaven. Náleží jim však náhradní pozemek nebo náhrada.

K opravnému prostředku žalobců Městský soud v Praze rozsudkem ze dne 23. 4. 1996, sp. zn. 28 Ca 12/95, rozhodnutí pozemkového úřadu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení, v němž mu uložil zkoumat především, zda předmětný pozemek podléhá režimu zákona o půdě.

Pozemkový úřad proto podal u Ministerstva zemědělství žádost o vydání rozhodnutí podle § 17 odst. 6 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě majetkových poměrů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů (dále jen zákon o půdě). Rozhodnutím Ministerstva zemědělství – Ústředního pozemkového úřadu ze dne 4. 7. 1996, čj. 2038/96-3152, bylo vysloveno, že předmětná nemovitost není nemovitostí, na kterou se vztahuje zákon o půdě. K podanému rozkladu rozhodl ministr zemědělství tak, že mu vyhověl a rozhodnutí změnil tak, že na označený pozemek se zákon o půdě vztahuje. Pozemkový úřad pak dne 21. 7. 1997 znovu rozhodl, že žalobci nejsou vlastníky předmětné nemovitosti.

K jejich opravnému prostředku Městský soud v Praze rozsudkem ze dne 31. 8. 1998, sp. zn. 28 Ca 300/97, rozhodnutí pozemkového úřadu potvrdil. Dospěl však k závěru, že nárok žalobců nespadá pod ustanovení zákona o půdě a není dána věcná působnost pozemkového úřadu o něm rozhodovat. I v takovém případě však je na něm, aby o uplatněném nároku rozhodl podle § 9 odst. 4 zákona o půdě, přičemž tak nemůže učinit jiným způsobem než výrokem o tom, že oprávněné osoby nejsou vlastníky majetku, na který uplatnili nárok.

Nálezem Ústavního soudu ze dne 28. března 2000, sp. zn. I. ÚS 513/98, bylo ústavní stížnosti žalobců vyhověno a označený rozsudek Městského soudu v Praze byl zrušen. Ústavní soud dospěl vyložil, že v případě, že soud dospěje k závěru, že věc nepatří do věcné působnosti správního orgánu, který vydal napadené rozhodnutí, nemůže být toto rozhodnutí soudem potvrzeno, neboť jde o absolutní věcnou nepříslušnost správního orgánu. Protože takto městský soud nepostupoval, nelze jeho rozhodnutí akceptovat. Setrvá-li po zrušení svého rozsudku městský soud na tom, že majetkový nárok žalobců nespadá pod režim zákona o půdě, nemůže než rozhodnutí pozemkového úřadu zrušit pro jeho nicotnost (nulitu), vzniklou z absolutní věcné nepříslušnosti ve věci rozhodovat. Žalobci tak dosáhnou pouze toho, že zde nebude žádné rozhodnutí o jejich restitučním nároku, o něž by mohli opřít svůj případný nárok na finanční náhradu. Jediným možným řešením by tak byl postup podle ustanovení § 8a o. s. ř., o řešení kompetenčních sporů. V tomto ohledu existuje pravomocné usnesení Obvodního soudu pro Prahu 10 o zastavení řízení a postoupení věci pozemkovému úřadu. Ten není účastníkem soudního sporu a nemá tudíž právo podat proti usnesení soudu o zastavení řízení opravný prostředek a ani jinak proti němu brojit. Současně ani sám, dospěje-li k závěru, že jeho příslušnost není dána, nemůže o tom vydat procesní rozhodnutí, protože mu to zákon neumožňuje; tím méně nemůže vydat rozhodnutí ve věci samé. V takovém případě by mohl pozemkový úřad po zjištění, že se nejedná o zemědělský majetek, iniciovat negativní kompetenční konflikt, jehož podstata spočívá v tom, že otázka příslušnosti v předepsaném instančním postupu poslední přípustnou stolicí byla popřena. Smyslem řešení sporu o pravomoc je rozhodnout o tom, zda konečné rozhodnutí ve věci náleží soudu nebo správnímu úřadu a tím odstranit důsledky nesprávného postupu všech orgánů veřejné moci na rozhodování v této věci se účastnících.

Městský soud v Praze pak rozsudkem ze dne 30. dubna 2001, čj. 28 Ca 171/2000-14, rozhodnutí pozemkového úřadu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení. Shrnul dosavadní skutková zjištění a dospěl k závěru, že prioritní otázkou sporu je posouzení charakteru nárokovaného pozemku podle § 1 odst. 1 zákona o půdě, který předchází posouzení ostatních podmínek zákona, včetně podmínek vydání podle § 11 odst. 1 písm. c) cit. zákona.

Městský soud v důvodech vyložil, že podle § 1 odst. 1 zákona o půdě se tento zákon vztahuje především na půdu, která tvoří zemědělský půdní fond nebo do něj náleží. Zákon o půdě odkazuje v odst. 1 písm. a) na zákon č. 53/1966 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu, ve znění platném ke dni účinnosti zákona o půdě. Podle § 1 odst. 1 tohoto zákona je zemědělským půdním fondem zemědělská půda obhospodařovaná (orná půda, vinice, zahrady, ovocné sady, louky, pastviny) a půda, která byla a má být nadále zemědělsky obhospodařována, ale dočasně obdělávána není. Podle § 1 odst. 2 téhož zákona do zemědělského půdního fondu náleží též pozemky, které sice zemědělské výrobě bezprostředně neslouží, ale jsou pro ni nepostradatelné (polní cesty apod.).

Zákonná úprava zemědělského půdního fondu, platná ke dni účinnosti zákona o půdě, kterou ostatně převzal i nový zákon č. 334/1992 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu, používá hlediska materiálního. Kromě půdy, která do zemědělského fondu náleží, tj. půdy nepostradatelné (potřebné) k zajištění zemědělské výroby (§ 1 odst. 2 zák.) tedy tvoří zemědělský půdní fond pouze půda, která je - nebo byla a má být - zemědělsky obhospodařována. Samotná evidence půdy a označení druhu např. v pozemkových knihách či výpisech z evidence nemovitostí nepostačuje a rozhodující je skutkový stav, tedy to, zda jde o půdu zemědělsky obhospodařovanou nebo o půdu, která takto obdělávána byla, v současné době není, ale nadále má být. Zákonná právní úprava tedy zemědělský půdní fond vymezuje na základě věcných kritérií a nikoli na základě evidence.

Z toho plyne jediný závěr o tom, že jestliže došlo na předmětném pozemku k realizaci stavby „Z. s. M." před vydáním rozhodnutí o vyvlastění, o čemž svědčí zejména rozhodnutí o vyčlenění pozemku ze zemědělského užívání z r. 1961, samotné rozhodnutí o vyvlastnění z r. 1965, jehož účelem bylo výslovné vyvlastnění pro účely užívání již provedené stavby a stavební dokumentace, což v opravném prostředku namítají i žalobci, pak nejde o pozemek, který byl ke dni odnětí zemědělsky obhospodařován a užíván ve smyslu § 1 odst. 1 a § 30 zákona o půdě. Majetkový nárok žalobců proto nespadá pod režim zákona o půdě a není tedy dána věcná působnost pozemkového úřadu o něm rozhodovat. Pak ovšem tento správní orgán nebyl oprávněn vydat napadené rozhodnutí.

Bude na něm (uzavírá městský soud), aby ta tohoto stavu vyvolal tzv. záporný kompetenční konflikt, naznačený již v nálezu Ústavního soudu.

Při řešení vzniklého sporu o pravomoc mezi správním úřadem a soudem se zvláštní senát řídil následujícími úvahami:

Zákon o půdě byl přijat s cílem zmírnit následky některých majetkových křivd, k nimž došlo vůči vlastníkům zemědělského a lesního majetku v období let 1948 –

1989, dosáhnout zlepšení péče o zemědělskou a lesní půdu obnovením původních vlastnických vztahů k půdě a upravit vlastnické vztahy k půdě v souladu se zájmy hospodářského rozvoje venkova i v souladu s požadavky na tvorbu krajiny a životního prostředí. Rozsah působnosti upravuje ustanovení § 1 zákona. Pokud jde o zemědělskou půdu, obsahuje § 1 odst. 1 písm. a) odkaz na § 1 zákona č. 53/1966 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu, ve znění zákona č. 75/1976 Sb., který vymezuje obsah pojmu zemědělského půdního fondu.

Z dosavadních skutkových zjištění plyne, že předmětný pozemek, vyvlastněný v r. 1965 za účelem užívání již provedené stavby, jež dosud trvá, nesplňuje podmínky cit. ustanovení zákona č. 53/1966 Sb. ve znění zákona č. 75/1976 Sb. ani pozdějšího zákona č. 334/1992 Sb.; nejedná se tudíž o pozemek definovaný v § 1 odst. 1 zákona o půdě. Nepřísluší proto ani pozemkovému úřadu rozhodovat o vlastnictví oprávněných osob k nárokovanému pozemku podle § 9 odst. 4 zákona o půdě; tak by tomu bylo pouze za předpokladu, že by se jednalo o pozemek v § 1 odst. 1 zákona o půdě definovaný.

Nárok žalobců třeba posoudit podle zákona č. 87/1991 Sb., k čemuž jsou povolány soudy, což je ostatně i v souladu s obsahem původně podané žaloby.

Z vyložených důvodů zvláštní senát vyslovil, že rozhodnout o nároku žalobců v záhlaví uvedeném je dána příslušnost soudu.

Současně zvláštní senát zrušil usnesení Obvodního osudu pro Prahu 10 ve výroku označené, které výroku zvláštního senátu o řešení kompetenčního sporu protiřečí, neboť je založeno na nesprávné úvaze o tom, že povaha konkrétního pozemku pro účely zákona o půdě je určena tím, jak je zachycen v evidenci nemovitostí, ač z obsahu úpravy § 1 odst. 1 zákona o půdě plyne, že rozhodné je jeho věcné vymezení.

Poučení: Proti tomuto rozhodnutí nejsou opravné prostředky přípustné.

V Brně 15. června 2004

JUDr. Michal Mazanec
předseda zvláštního senátu